

Rapport

2012-01-24

Dnr 40-2011:1362

Rapport

efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i
grundskolan i Svensgårdsskolan i Helsingborgs
kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Bakgrundsuppgifter om Svensgårdsskolan

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under hösten 2011 en kvalitetsgranskning av undervisningen i idrott och hälsa i grundskolans årskurser 4–6. Granskningen av Svensgårdsskolan i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt.

Svensgårdsskolan besöktes mellan den 8 och 11 november 2011. Ansvariga inspektörer har utredarna Anna Sandell och Annette Johnsson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i idrott och hälsa genomförs i totalt 28 kommunala skolor och 8 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av idrott och hälsa är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Resultat

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Syftet med undervisningen i idrott och hälsa är enligt **kursplanen** att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Vidare ska eleverna ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor och ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande. Eleverna ska också utveckla förmågan att vistas i utemiljöer under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Kursplanen anger därvid tydligt ett centralt innehåll för undervisningen uppdelat i områdena rörelse, hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse. **Skollagen** anger att lärarna ska ha utbildning för den undervisning de bedriver. Enligt **läroplanen** har rektor ansvar för att undervisningen följs upp och utvärderas.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att en stor del av lektionsinnehållet i idrott och hälsa handlar om rörelseaktiviteter där olika typer av bollspel och tävlingsidrott dominerar. Delar som behandlar hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse får inte sällan stå tillbaka. Både lärare och elever tenderar att uppfatta ämnet på ett sätt som avviker från det kunskapsobjekt som finns beskrivet i kursplanen. Ofta bedöms eleverna efter parametrar som närvaro och inställning samt efter mätbara idrottsprestationer. Skolor som lyckas bäst i sin undervisning i idrott och hälsa följer kursplanens innehåll, uppmärksammar samtliga elevers intressen och behov och har tydliga bedömningskriterier med grund i kursplanen.

Får eleverna undervisning i idrott och hälsa i den omfattning de har rätt till?

Helsingborgs kommun tillämpar utbildning utan timplan i enlighet med den försöksverksamhet som bedrivs. Vid granskningstillfället har skolan valt att lägga ut två undervisningspass i veckan i varje av de granskade årskurserna. Årskurs 4 har 40 minuter vid varje tillfälle, medan årskurserna 5 och 6 har 60 minuter. Under årskurserna 4-6 har eleverna därmed sammantaget ungefär 190 timmar idrott och hälsa. Enligt bilaga 1 till skollagen ska elever ges minst 500 timmars undervisning i idrott och hälsa under årskurserna 1-9.

Får eleverna en undervisning som minst täcker in syftet och alla kunskapsområden?

Intervjuer, lektionsobservationer och undervisningsplaneringar visar tillsammans att undervisningen i idrott och hälsa vid Svengårdsskolan saknar vissa delar av syftet och kunskapsområdena i kursplanen för idrott och hälsa, vilka är Rörelse, Hälsa och livsstil samt Friluftsliv och utevistelse. Nedan redovisas vilka delar som behöver utvecklas utifrån den information Skolinspektionen samlat in.

Området Rörelse täcks in väl. Enda undantaget utgör innehållspunkten *Simning i mag- och ryggläge*. Vid tiden för granskningen har planeringen av simundervisningen följt den organisering som kommunen har. Det betyder att simundervisning ges i årskurserna 1 och 2, därefter endast till de elever som inte kan simma tillräckligt väl. Skolan har emellertid uppmärksammat att simundervisning enligt kursplanen ska ingå för samtliga elever även i årskurserna 4–6, varför detta nu planerats in för eleverna i årskurs 5. För eleverna i årskurs 6 planeras ingen simning, vilket betyder att de inte får eller har fått undervisning i detta delområde.

Kunskapsområdet Hälsa och livsstil är det område som inkluderas i minst omfattning i undervisningen. Skolinspektionen konstaterar att det finns enstaka inslag av kunskapsområdet, men att innehållspunkten *Kulturella och geografiska förhållanden i närmiljön som påverkar och möjliggör valet av fysiska aktiviteter* saknas helt.

Inom kunskapsområdet Friluftsliv och utevistelse får eleverna undervisning i innehållspunkter som rör *orientering* samt innehållspunkter som rör *badvett, säkerhet vid vatten* och *nödsituationer vid vatten*. Eleverna ges också möjlighet att vistas i *skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider*. Innehållspunkten *Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten* behöver emellertid inkluderas i undervisningen inom idrott och hälsa.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver se till att undervisningen i idrott och hälsa inkluderar de delar som vid granskningstillfället saknas i undervisningen.

Ger undervisningen eleverna möjlighet att uppnå alla kunskapskrav i idrott och hälsa?

Måluppfyllelsen för idrott och hälsa vid Svensgårdsskolan uppvisar under de senaste åren variationer mellan flickor och pojkar, vilket framgår av tabell 1. Pojkarna har i lägre grad nått målen än vad flickorna gjort. Ingen analys har gjorts av vad som ligger bakom denna skillnad eller hur skolan ska komma till rätta med den.

Tabell 1. Andel elever som nått målen i ämnet idrott och hälsa¹

Årskurs		år 2007	år 2008	år 2009	år 2010	År 2011
5	Flickor	-	-	95%	92%	94%
	Pojkar	-	-	87%	89%	85%

Källa: Skolans uppgifter.

Sammanställningen är gjord efter att rektorn inför vårt besök gått igenom samtliga skriftliga omdömen för redovisade år. En översikt av elevernas resultat i ämnet saknades alltså. Intervjuerna med lärarna bekräftar detta, då de uppger att de inte haft kännedom om vilka resultat eleverna uppvisat i tidigare årskurser eller att de hittills inte skaffat sig en överblick på gruppnivå av hur eleverna presterat innevarande läsår. Ingen av lärarna bedömer att det vid granskningsstillfället finns någon elev som riskerar att inte uppnå kunskapskraven. Skolan har därför inte något särskilt stöd till elever som riskerar att inte uppnå kunskapskraven och därmed heller för närvarande inga åtgärdsprogram i idrott och hälsa. Rektorn uppger att skolan har haft svårigheter att få alla elever att nå målen för simning. För dessa elever har det erbjudits sommarskola i simning.

De observationer Skolinspektionen gjort och de intervjuer som genomförts med elever visar att undervisningsmiljön är och uppfattas positiv och motiverande för eleverna. Lektionerna är i allmänhet välstrukturerade och flertalet intervjuade elever uppfattar att undervisningen är stimulerande och varierande.

Utifrån de lektionsobservationer och elevintervjuer Skolinspektionen gjort ges eleverna möjlighet att samtala och reflektera över undervisningen och sitt eget lärande. Det finns emellertid en variation mellan lärarna, så att en del elever ges denna möjlighet i större utsträckning än andra. Ett gott exempel på elevernas möjlighet till reflektion är den lektion som Skolinspektionen tog del av där

¹ Resultaten i tabellen illustrerar måluppfyllelse utifrån tidigare bestämmelser i skollag (1985:1100), grundskoleförordning (1994:1194) samt läroplan (Lpo 94) och kursplan. Bedömningen av elevernas möjligheter att uppnå kunskapskraven enligt Lgr 11 baseras på måluppfyllelse enligt tidigare bestämmelser samt de förutsättningar undervisningen ger vid granskningsstillfället.

eleverna fick pröva olika sätt att genomföra en bollek. De olika varianterna av bolleken följdes upp av att eleverna fick reflektera över vilket sätt som fungerade bäst och varför. De intervjuade eleverna i den aktuella årskursen menar att de ofta gör liknande saker. Intervjuade elever från övriga årskurser uppfattar inte att de reflekterar på detta sätt i samma utsträckning eller på samma sätt, vilket även de observationer Skolinspektionen genomfört bekräftar. För att eleverna ska ha möjlighet att nå kunskapskraven när betyg ska börja ges för årskurs 6 läsåret 2012/2013 bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla elevernas möjligheter att reflektera över undervisningen, parallellt med att samtliga delar av kunskapsområdena inkluderas i undervisningen.

Utgår lärarnas bedömning från kunskapskraven i idrott och hälsa?

För årskurs 4 har läraren ett eget bedömningsunderlag som tar sin utgångspunkt i kursplanen. Lärarens planering sträcker sig över undervisningsperioder om ett par veckor och bedömningarna är kopplade till dessa.

För årskurserna 5 och 6 finns en matris som används som underlag inför elevernas utvecklingssamtal. Via skolans digitala plattform kan elever och föräldrar inför utvecklingssamtalet se var i matrisen eleven placerat sig inom de olika angivna delarna av idrott och hälsa. Grunden för matrisen har tagits fram inom Helsingborgs kommun, medan lärarna vid skolan sedan gjort lokala modifieringar. Matrisen tar inte uteslutande utgångspunkt i kunskapskraven, utan inkluderar sådant som inte ska ingå i bedömningar av elevens kunskaper inom ämnet, samt utesluter delar som ska ingå. Delar som inkluderats utan att ingå i kunskapskraven är social och mental förmåga, leda och organisera, ansvarstagande - som egentligen utifrån beskrivningarna i matrisen är deltagande - samt hygien. Sådant som utelämnats är exempelvis simning, allemansrätt, resonerande och förebyggande av skador. Lärarna uppger att matrisen är en utvecklingsmatris och inte en bedömningsmatris. Det vill säga att den används för individuella utvecklingssyften och inte som underlag för bedömningar. Samtidigt finns ingen bedömningsmatris som används för bedömning av eleverna, vilket bidrar till otydlighet för eleverna. I vissa fall har de intervjuade eleverna refererat till denna matris för att ange vad de bedöms efter. Det gäller emellertid inte alla intervjuade elever, utan istället har majoriteten av dem i samtliga granskade årskurser ingen kännedom om vad de bedöms i enlighet med eller vad som krävs av dem. Flera gissar att de bedöms utifrån "närvaro" och "engagemang". De menar att de heller inte har någon uppfattning om hur de lig-

ger till i ämnet. Överlämningar mellan årskurser och lärare är dessutom, enligt lärarna, för ämnet idrott och hälsa mycket sparsamt.

Som framgått av Skolinspektionens bedömningar ovan så täcker undervisningen i sin nuvarande utformning inte in samtliga kunskapsområden. Eleverna kan därför inte få respons på kursens alla delar och på vad de behöver utveckla vidare. Mot bakgrund av detta och ovanstående bedömer Skolinspektionen att skolan behöver se till att lärarnas bedömningar alltid tar sin utgångspunkt i kunskapskraven i ämnet.

Har lärarna utbildning för den undervisning de bedriver?

I de granskade årskurserna undervisar vid granskningstillfället tre olika lärare, en i varje årskurs. I årskurs 4 undervisar en lärare med lärarutbildning för årskurserna 1-7 i svenska och SO med motsvarande 30 högskolepoäng idrott och hälsa som tillval. I årskurs 5 undervisar en lärare med lärarutbildning för årskurserna 4-9 i hem- och konsumentkunskap samt idrott och hälsa. Årskurs 6 undervisas av en lärare som har en utländsk lärarutbildning i biologi och idrott, som blivit validerad för undervisning i Sverige. Samtliga har därmed utbildning som är avsedd för den undervisning som ska bedrivas.

Tar rektor ansvar för att undervisningen i ämnet idrott och hälsa följs upp och utvärderas?

Inför granskningen fanns ingen sammanställning av elevernas resultat i ämnet idrott och hälsa. Vid samtal med rektorn förklaras det med att rapporteringen från lärarna till rektorn inte riktigt fungerat som tänkt. Nu har skolan infört en så kallad "årsklocka", där det tydligare framgår när på året vilken aktivitet är tänkt att inträffa och hur den ska utföras. Inför granskningen har rektorn fört en del samtal med lärarna, men rektorn kände ändå inte till att undervisningen inte fullt ut täcker in syftet och samtliga kunskapsområden eller att den matris som används inte uteslutande utgår från kunskapskraven. Enligt lärarna har ingen utvärdering eller uppföljning av undervisningen genomförts, utan de hänvisar till att rektorn litar på att de gör det de ska. Rektorn har emellertid genomfört lektionsbesök.

Eleverna vid Svensgårdsskolan har, enligt uppgift från rektorn och lärarna, ofta inte en och samma lärare som följer dem i idrott och hälsa mellan årskurserna. Skolinspektionen menar att rektorn tillsammans med lärarna behöver få ett helhetsperspektiv och ett helhetsgrepp om ämnet. Exempelvis behöver av-

stämningar mellan lärare som undervisar i olika årskurser ske för att säkerställa att eleverna ges den undervisning de har rätt till. Intervjuer med lärarna visar på att mycket få tillfällen där de träffats för att prata om ämnet idrott och hälsa har genomförts. Även rektorn menar att detta varit en brist. Det finns också organisatoriska hinder som bidrar till att en del frågor riskerar att tappas bort. Eleverna i årskurserna 5 och 6 vid Svensgårdsskolan undervisas av lärare i idrott och hälsa som i huvudsak har sin undervisning vid en annan skola. Det är därför en annan rektor än elevernas rektor som har personalansvar för lärarna. I intervju med rektorn framkommer det att uppföljning och utvärdering av idrott och hälsa är en fråga som av den anledningen kan tappas bort, då det inte alltid är tydligt vem av rektorerna som har ansvaret för att det görs. Rektorerna har i övrigt ett gott samarbete och Svensgårdsskolans rektor har vidarebeordrat information om exempelvis de pedagogiska planeringar i idrott och hälsa som hon tagit del av. Skolinspektionen bedömer emellertid att rektorn behöver se till att på ett systematiskt sätt följa upp och utvärdera undervisningen i idrott och hälsa.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att eleverna vid Svensgårdsskolan inte får undervisning i idrott och hälsa som i alla delar täcker in syftet och alla kunskapsområden. Skolan behöver utöver det utveckla elevernas möjligheter att reflektera över undervisningen, så att alla elever ges möjlighet att uppnå alla kunskapskrav i ämnet. Lärarnas bedömningar av eleverna behöver ses över så att de alltid tar sin utgångspunkt i ämnets kunskapskrav. Rektorerna behöver följa upp och utvärdera undervisningen i idrott och hälsa på ett systematiskt sätt.

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning efter varje elevs förutsättningar och behov?

Enligt skollagen ska utbildningen inom varje skolform vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Grundskolans läroplan anger att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har därvid ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster och ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att undervisningen i idrott och hälsa bidragit till en negativ självbild för vissa elever. Trots ämnets allmänna popularitet har idrott och hälsa en relativt hög frånvaro. En förhåll-

landevis stor andel elever deltar sällan aktivt i undervisningen. Skolans mest angelägna uppgift är därför att uppmärksamma de elever som inte finner sig tillrätta med ämnet. De skolor där bedömningskriterierna i idrott och hälsa är tydligt uttalade är de som lyckas bäst. Genusperspektivet och faktorer hos eleverna som föreningsengagemang, ekonomiska villkor och sociokulturell bakgrund är viktiga att ta hänsyn till. Lärarens egna attityder till ämnet är också en faktor som påverkar. Viktigt är även samverkan mellan idrottslärare och lärare i andra ämnen. Då dessa delar beaktas har skolan bättre förutsättningar att lyckas med undervisningen i idrott och hälsa.

Anpassar skolan undervisningen i idrott och hälsa för varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Den granskning som Skolinspektionen gjort visar på att individanpassningen av undervisningen behöver utvecklas. Både lektionsobservationer och elevintervjuer visar att få möjligheter ges till att elever kan få utmaningar eller stöd i sin utveckling utifrån sin nivå. Istället gör alla elever i hög utsträckning samma sak. Både lärarna och intervjuade elever uppger exempelvis att det finns elever, endast flickor, som har stor rädsla för bollar. Detta kunde även observeras under de lektioner Skolinspektionen deltog i. Det finns ingen tydlig anpassning av undervisningen för dessa elever. Vid lektionsobservationerna fanns emellertid ett gott exempel på anpassning av undervisningen, då en av lärarna anpassade en del av ett lektionspass, ett danspass, på både individ- och gruppnivå. Detta utgjorde emellertid vad den insamlade informationen visar ett undantag, varför skolan behöver utveckla arbetet med att anpassa undervisningen i idrott och hälsa efter varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Utifrån observationer och intervjuer bedömer Skolinspektionen att eleverna ges vissa möjligheter att utöva inflytande och ta eget ansvar över undervisningen. Intervjuade elever uppger att de ges möjlighet att vara med och bestämma vad de ska göra om det blir tid över på en lektion och att de kan få komma med önskemål om innehåll som oftast beaktas av läraren vid ett senare tillfälle. Eleverna ges emellertid inga möjligheter att välja mellan olika aktiviteter för att arbeta med ett kunskapsområde, möjligheter att välja mellan olika arbetssätt eller på något annat sätt vara delaktiga i planeringen av undervisningen i relation till kursplanen. Det talutrymme som ges till eleverna och i vilken omfattning elevernas synpunkter och erfarenheter efterfrågas varierar därtill mellan lärarna utifrån lektionsobservationerna och elevintervjuerna. Skolan behöver därför utveckla arbetet med att ge samtliga elever möjlighet till inflytande över undervisningen.

Har eleverna kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav i idrott och hälsa?

Av de intervjuade eleverna är det endast några elever i årskurs 6 som anger att de till viss del pratat om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav i idrott och hälsa. De hänvisar emellertid till utvecklingssamtal och till den matris som beskrivits tidigare i rapporten. Inte heller lärarna anger vid intervjuerna att de hittills arbetat med att förmedla den nya kursplanen i någon större utsträckning och Skolinspektionen har heller inte observerat, eller från intervjuade elever fått uppgifter om, att kopplingar görs mellan kursplanen och undervisningen under lektionstid.

Skolan behöver därför ge eleverna möjlighet att få kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav samt tydliggöra kopplingen mellan detta och undervisningen. Detta är även en av förutsättningarna för att eleverna ska kunna utöva ett reellt inflytande över undervisningen.

Har skolan sådan tillgång till lokaler och utrustning att en likvärdig utbildning kan genomföras?

Skolan har för undervisningen i idrott och hälsa tillgång till en lite större sport-hall, en idrottshall med två mindre salar samt nära tillgång till skog och grönområden. Lärarna gör sinsemellan upp om vem som ska hålla undervisning i vilken lokal efterhand. Utifrån samtal med lärarna bedömer Skolinspektionen att eleverna har tillgång till den utrustning de behöver.

Det finns inget krav på någon särskild utrustning för eleverna.

Kontrollerar lärarna elevernas närvaro och deltagande i undervisningen i idrott och hälsa?

Lärarna kontrollerar alltid närvaron vid lektionsstarten och noterar om elever kommer sent. Intervjuade elever uppger att om man har samlat på sig flera sena ankomster får man kvarsittning. Lärarna som undervisar i årskurserna 5 och 6 rapporterar sedan till respektive klasslärare, medan läraren som undervisar i årskurs 4 själv är klasslärare för de elever hon undervisar i ämnet.

Vid de lektioner Skolinspektionen besökte var det alltid 2–4 elever som inte var närvarande vid den planerade undervisningen. Både pojkar och flickor var av olika anledningar inte närvarande. Både lärarna och intervjuade elever menar att det inte finns något särskilt mönster i vilka elever som är borta, utan alla

uppfattar det som att alla elever vill delta i undervisningen. För de elever som deltar vid ett lektionstillfälle är lärarna engagerade i att se till att alla är aktiva och deltar.

Elever som glömt kläder kan ibland delta i delar av undervisningen anger både intervjuade lärare och elever. De får då begränsa sig till aktiviteter där de inte blir allt för varma eller där de kan inta en funktionärsroll. Alternativet är att stanna kvar i klassrummet med den del av den egna årskursen som inte har idrott och hälsa för tillfället och arbeta med något annat ämne. Detsamma gäller för elever med mildare sjukdomssymptom eller skadade elever. Lärarna uppger att de inte funderat på att utarbeta något material som är relaterat till ämnet, som eleverna kan arbeta med vid de tillfällen de inte kan delta i aktiviteter som kräver fysisk ansträngning. Det finns heller ingen plan för hur eleverna ska ta igen den undervisning de går miste om. Skolinspektionen bedömer att lärarna i idrott och hälsa behöver utveckla beredskap för hur situationer ska hanteras då elever inte kan delta i den gemensamma undervisningen i ämnet.

Följer skolan skollagens bestämmelser om befrielse?

Det finns vid granskningstillfället enligt rektorn inga elever som är befriade från deltagande i idrott och hälsa.

Samverkar lärarna i idrott och hälsa med andra lärare?

Lärarna i idrott och hälsa anger i intervjuer att de uppfattar att det inte finns några hinder för deltagande på varandras möten om det skulle behövas, fastän de har anställning vid olika skolor. Lärarna uppger emellertid att det i praktiken finns mycket liten tid avsatt för dem att mötas och att diskutera ämnet. Inte heller förekommer enligt lärarna samverkan med lärare i andra ämnen eller med lärare i idrott och hälsa vid andra skolor. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver skapa bättre möjligheter för lärarna i idrott och hälsa att samverka med andra lärare på skolan och med lärare vid andra skolor.

Får lärarna kompetensutveckling inom idrott och hälsa?

Utifrån intervjuer med lärare och Svensgårdsskolans rektor har endast en av lärarna i idrott och hälsa deltagit i kompetensutveckling i ämnet under de senaste åren. Det gäller ett enstaka tillfälle under innevarande hösttermin. En annan av lärarna ska delta i en kurs längre fram under läsåret, men den kompe-

tensutvecklingen är riktad mot äldre elever än den som granskningen avser. Den tredje läraren har inte deltagit i någon kompetensutveckling avseende idrott och hälsa under de senaste åren och har inte heller någon kompetensutveckling inplanerad. Samtliga lärare i idrott och hälsa har emellertid deltagit i kompetensutveckling inför införandet av Lgr 11.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver se till att samtliga lärare i idrott och hälsa får kompetensutveckling i sådan utsträckning att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning i enlighet med de nationella målen.

Sker skolans samverkan med föreningslivet på ett sådant sätt att kraven på likvärdig utbildning uppfylls?

Enligt rektorn och lärarna i idrott och hälsa har skolan ingen systematisk samverkan med föreningslivet.

Ser skolan till att kränkande behandling inte förekommer i samband med undervisningen i idrott och hälsa?

Utifrån intervjuade elevers beskrivningar av undervisningssituationen i idrott och hälsa förekommer incidenter som upplevs som kränkningar av elever. De flesta beskriver situationer som händer i omklädningssituationer, men det finns även beskrivningar av att det förekommer sådana situationer under lektionstid. Utifrån vad som framkommer vid elevintervjuerna är det främst flickor som är involverade i dessa situationer. De intervjuade eleverna är samstämmiga om att lärarna går in och bryter vid de incidenter de hinner uppfatta. Lärarna närvarar också i den mån det går i elevernas omklädningsrum. I årskurs 4 har skolan även, när det går, låtit vaktmästaren vara med i pojkarnas omklädningsrum och även vara med som extraresurs under lektionerna.

Av de situationer som Skolinspektionen tagit del av från eleverna uppfattar Skolinspektionen att inte alla handlar om kränkningar, men av intervjuerna med eleverna framgår det att undervisningssituationen i idrott och hälsa av många elever uppfattas som otrygg. Skolinspektionen kunde också vid några av de besökta lektionerna notera att det exempelvis förekom tufft språkbruk bland vissa elever och att det i vissa fall inte fanns ett stöttande och tillåtande klimat mellan elever. Skolinspektionen vill göra skolan uppmärksam på att det finns elever som upplever undervisningen som otrygg.

Skolinspektionen bedömer mot bakgrund av detta att skolan behöver se till att inga elever utsätts för kränkande behandling i samband med undervisningen i idrott och hälsa.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att skolan behöver utveckla arbetet med att anpassa undervisningen i idrott och hälsa efter varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Skolan behöver också utveckla arbetet med att ge samtliga elever möjlighet till inflytande över undervisningen. En av förutsättningarna för det är att ge eleverna möjlighet att få kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav samt tydliggöra kopplingen mellan detta och undervisningen. En beredskap för hur situationer ska hanteras då elever inte kan delta i den gemensamma undervisningen behöver skapas. Skolan behöver också skapa bättre möjligheter för lärarna i idrott och hälsa att samverka samt att få kompetensutveckling i sådan utsträckning att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning i enlighet med de nationella målen. Därtill behöver skolan se till att inga elever utsätts för kränkande behandling i samband med undervisningen i idrott och hälsa.

Tvärgående granskningsaspekt:

Används IT-verktyg i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala förmåga?

Skollagen anger att det för utbildningen ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen kan uppfyllas. I förarbetet till lagen talas om "elevers varierande behov avseende kommunikation, information och informationsteknik". Enligt grundskolans *läroplan* ska eleverna kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att IT i undervisningen bör struktureras och användas på ett medvetet sätt. En IT-strategi måste fokusera på mer än bara teknisk utrustning och tillgänglighet – den måste även sträva efter att skapa en omfattande digital kompetens bland eleverna och bör genomsyra i stort sett alla ämnen.

Stödjer IT-användningen elevernas lärande och utvecklingen av elevernas digitala kompetens?

IT-verktyg används inte i undervisningen i idrott och hälsa. Skolan bör därför arbeta för att utveckla användningen av IT-verktyg i idrott och hälsa så att ele-

verna får en tidsenlig undervisning och så att idrott och hälsa bidrar till läroplanens mål om att eleverna ska kunna använda modern teknik som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ämnet idrott och hälsa inte bidrar till elevernas utveckling av digital kompetens.

Bakgrundsuppgifter om Svensgårdsskolan

Svensgårdsskolan är belägen i Ödåkra, ett mindre samhälle strax utanför Helsingborg. Skolan har elever i förskoleklass samt årskurserna 1–9. Totalt finns 366 elever, varav 110 i de granskade årskurserna 4–6. Skolan leds av en rektor.

I de granskade årskurserna finns en större elevgrupp i varje årskurs, som delas in i två mindre grupper utifrån behov. Detta gäller även undervisningen i idrott och hälsa. Undervisningen i idrott och hälsa sker för närvarande vid två undervisningspass i veckan. Årskurs 4 har 40 minuter vid varje tillfälle, medan årskurserna 5 och 6 har 60 minuter. Det finns vid granskningstillfället en undervisande lärare i idrott och hälsa i varje årskurs.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att ta reda på om kommunala och fristående skolor följer innehållet i läroplanen och i kursplanen för idrott och hälsa i årskurserna 4–6. Särskilt har utvalda aspekter kring hur undervisningen i ämnet lever upp till styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning granskats. Granskningen har utgått från följande frågeställningar.

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Inom ramen för denna frågeställning har Skolinspektionen granskat att ämnets syfte och samtliga kunskapsområden som omnämns i kursplanen för idrott och hälsa finns med i skolans och lärarens övergripande planering och ges tillräckligt utrymme i undervisningen. Skolinspektionen har granskat den lokala pla-

neringen på både lektions- och årskursnivå och i samband med detta efterfrågat motiven bakom val av undervisningsinnehåll.

Särskild uppmärksamhet har riktats mot de områden som forskning och utvärdering funnit ofta försummas, vid sidan av kunskapsområdena hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse, även specifika innehållspunkter som simundervisning, dans och rytmik, orientering och kunskap om första hjälpen och agerande i nödsituationer.

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning anpassad efter varje elevs förutsättningar och behov?

Inom detta område har granskats huruvida enskilda elever eller grupper av elever riskerar att missgynnas utifrån undervisningens innehåll eller genomförande. Av särskild vikt här är jämställdhets- och genusfrågor, alltså i vad mån utbildningen är anpassad efter elevers olika förutsättningar och intressen och i vad mån den tar sin utgångspunkt i traditionella könsroller. Skolinspektionen har även granskat i vilken mån både elever med och utan idrottserfarenhet kan tillgodogöra sig undervisningen. Även närvaro- och deltagandemönster har granskats utifrån dessa perspektiv.

IT i undervisningen

I anslutning till granskningen av idrott och hälsa har även en tvärgående granskning om IT i undervisningen genomförts. Inspektörerna har där granskat om undervisningen i idrott och hälsa innehåller IT-relaterade inslag för att läroplansmålen och kunskapskraven ska kunna nås.

Metod och material

Innan besöket på skolan genomförts har en dokumentanalys gjorts. Dokumentation har begärts in från den granskade skolan och innefattar bland annat lektionsplanering, underlag för utvecklingssamtal, lokala bedömningskriterier, skriftliga omdömen i idrott och hälsa, åtgärdsprogram i idrott och hälsa, dokumentation om personal, eventuella beslut om befrielse för elever med mera.

I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektorn och lärarna som un-

dervisar i idrott och hälsa. Skolinspektionen har på så vis getts en inledande bild av skolans undervisning i idrott och hälsa.

Vidare har granskningen genomförts med hjälp av lektionsobservationer. Syftet med observationerna är att inspektörerna dels kunnat skapa sig en allmän bild av undervisningen och dels getts möjlighet att samla in data för underlag till bedömningar.

I syfte att få en allsidig bild av skolans undervisning i idrott och hälsa har inspektörerna därutöver genomfört intervjuer med skolan rektor, de lärare som undervisar i ämnet samt ett urval av elever i årskurserna 4-6.